

ČLENITEV BESEDILA S PREMORI

V slovenskem knjižnem jeziku se govornica beseda členi s premori načeloma na meji dveh samostojnih povedi, v okviru zloženega stavka med posameznimi njegovimi prostimi stavki, v okviru prostega stavka pa med prirednimi sestavinami kakega stavčnega člena (mednje gre tudi pristavek). Na podlagi spektrografskega zapisa daljšega teksta Ivana Čankarja zmerjena dolžina premorov v stotinkah sekunde je največja za kadenčnim in antikadenčnim zaključkom povedi (ločila . ! ?), srednja za polkadenčnim zaključkom (ločila : ; ... —), najmanjša za polkadenco (ločilo , ali ø).

In the Slovene literary language the spoken word is in principle segmented by means of pauses on the boundary between two utterances, within a complex sentence between its respective non-dependent clauses, and within a simple sentence between the paratactical components of an element of the sentence (this includes also inserted additions). On the basis of a spectrographic record of a longer text by Ivan Cankar the measured length of pauses (in hundreds of second) the longest pause was found between a cadenced and anti-cadenced conclusion of a narration (punctuation marks: . ! ?), the medium pause after a semi-cadenced conclusion (punctuation marks : ; ... —), and the shortest pause after a semi-cadence (punctuation marks: , or ø).

V razpravljanju, ki ga je svoj čas s člankom *Vejica ob sestavljenih veznikih*¹ pobudil naš slavljeneec, se je Jakob Šolar med prvimi pri nas² dotaknil problema, ki je predmet te razprave, in sicer predvsem v zvezi z večbesednimi vezniki.³ Malo pozneje je v istem časopisu⁴ opozarjal na nečlenjenost pred vezalnim *in*⁵ v nasprotju s primerom, ko *in* povezuje dva stavka, »ki imata vsak svoj osebek in povedek« in kjer se nam »v govoru v takem primeru stavek vedno prelomi pred *in*«. Šolarjev je tudi ustrezní pasus v SP 1962, kjer se bere, da »/m/odulacijo glasu in prestanke, s katerimi v govoru ločimo pomenske enote, zaznamujemo pisno z ločili«,⁷ kar je prvič najti že v SP 1950⁸ kot modifikacijo glede na govor

* Sestavek se v glavnem opira na tonske zapise slovenske brane besede; le-te mi je bilo mogoče napraviti s pomočjo Ustanove Alexandra von Humboldta iz Bad Godesberga, za kar se ji tu najlepše zahvaljujem.

¹ JiS 1955/56, str. 42—45.

² Beseda o vejici. JiS 1957/58, str. 21—27.

³ Prim. njegove členitve: *Denar je moj / in vendar ga ne morem terjati proti Denar je moj in ga bom terjal* (n. m., str. 23); ali: *Pravijo / da kdor laže, tudi krade* (n. m., str. 85); nadalje: *Sedel je na prag / zakaj / vrata so bila zaklenjena* (n. m., str. 86).

⁴ Prim. JiS 1958/59, str. 95—96: *Se ena o vejici.*

⁵ *Ostal je samo Noe in kar je bilo z njim v ladji.*

⁶ N. m., str. 34.

⁷ SP 1962, str. 81, § 85.

⁸ SP 1950, str. 43, § 64.

ustrezne pravopisne ugotovitve v SP 1935.⁹ Vsaj že od SP 1935 naprej pa poznamo tudi pravilo, da podpiče »nekoliko krepkeje loči posamezne stavke ali besede kakor vejica«.¹⁰

To je, če ne upoštevam svojega razpravljanja o členitvi s premori,¹¹ precej vse, kar o členitvi s premori v slovenščini doslej vemo. Nobeden doslejšnjih razpravljavcev o členitvi s premori pa ni podajal podatkov o dolžini premorov. Da bi prišel do njih, hočem v nadaljnjem to problematiko raziskovati na podlagi Cankarjevega besedila *Ob grahu*. To besedilo so v prvi polovici 60-ih let govorili na magnetofonski trak najprej trije radijski napovedovalci (šifre zanje nam bodijo Ml, Vu in Di), nato pa še štiri govorno ne posebej šolane osebe (njihove šifre Ja, Bl, Ce in Me), prva in zadnja sta profesorici slavistki, druga otroška negovalka, tretja takrat študentka slavistike. Magnetofonske posnetke so nato analizirali v Braunschweigu¹² z Grützmacher-Lottermoserjevim zapisovalcem tonske višine. Pridobljeni grafični zapisi besedila¹³ omogočajo ne le dokaj

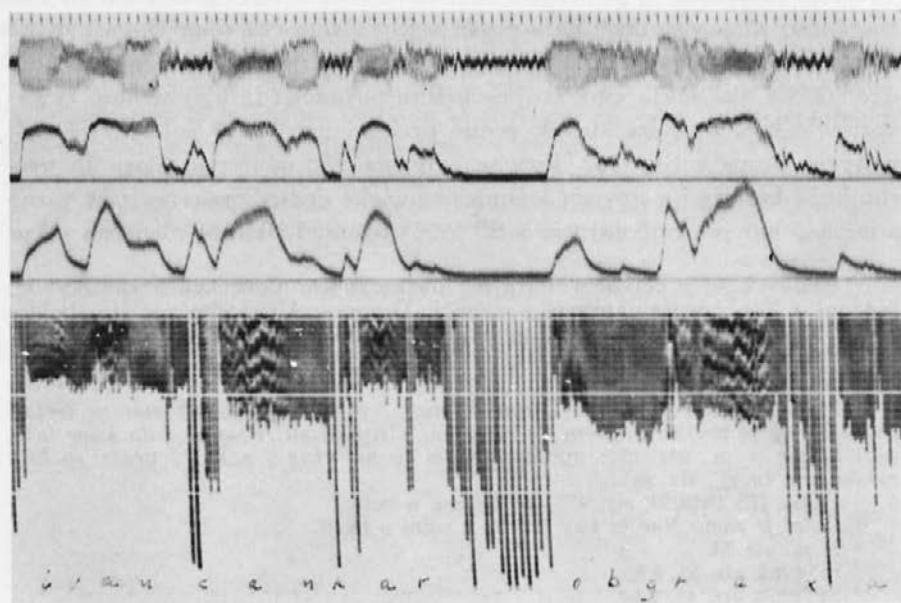
⁹ SP 1935, str. XX: »Ločila so znamenja, ki jih rabimo v pisavi, da ločimo posamezne stavčne člene ali stavke med seboj.«

¹⁰ N. m., str. XXII, § 45.

¹¹ Ritem v prozi, JiS 1958/59, str. 109—111; Oton Župančič, Zebljarska (Interpretacija), Umjetnost riječi 1960, str. 38—39; Slovenski jezik. Izgovor i intonacija ... Zagreb, 1961, str. 50—51, 65—66; SKJ 1, 1965, str. 77—78, poglavje Ločila in govor; SKJ 4, 1970, str. 189—191, poglavje Segmentacija.

¹² Institut für Kommunikationsforschung.

¹³ Tule vzorec takega zapisa za primer med enotama 1, 2 diktorja Ja:

zanesljivo ugotavljanje premorov v sicer nepretrgani govorni verigi, ampak tudi merjenje trajanja teh premorov v stotinkah sekunde.

Iz tehničnih razlogov je Cankarjevo besedilo spodaj podano tako, da je v posebni vrstici vsak potencialni člen (ali segment) besedila. Kot potencialno samosvoji členu besedila so obravnavane vse priredne sestavine katerega koli ranga (stavčne, nestavčne, frazeološke ali leksikalizirane), nadalje glavni in odvisni stavek, vrinjeni stavek, pristavčno dodan stavčni člen, prekinjeni sintaktični vzorec ipd.

Vse besedilo ima 115 potencialnih segmentov,¹⁴ vsega pa ga je govorilo le prvih pet diktorjev, medtem ko je šesti bral samo prvih 75 členov, sedmi pa 27. — Vse enote tega besedila so iz praktičnih razlogov oštevilčene. Znamenje × pred premim govorom, zaznamovanim z narekovanjem, zaznamuje ženskega junaka črtice, znamenje — pa moškega. Odstavki so zaznamovani z večjim razmikom enot. Poglejmo:

	MI	Vu	Sp	Ja	Bl	Ko	Me	Skupaj
1. Ivan Cankar,	33	0	0	24	36	16		109
2. Ob grahu	100	0	0	98	95	—		293
3. Poročena sta bila šest mesecev	4	27	5	0	0	0	4	40
4. in sta se ljubila kakor prvi [dan;	33	36	35	74	67	66	65	374
5. nikoli ni bilo žal besede med [njima.	56	78	65	77	65	55	80	476
6. Sedela sta po večerji v kuhinji	6	12	9	5	18	4	4	58
7. in sta luščila grah.	37	51	45	84	82	86	83	468
8. Med njima je stal na mizi velik jerbas,	25	16	0	22	40	28	44	175
9. tako sta si komaj videla v oči;	36	73	52	94	68	87	68	478
10. grah sta metala v skledo,	21	5	20	12	31	20	36	145
11. stroke pa na tla.	87	78	66	93	98	66	104	592
12. Na steni je visela mala kuhinjska svetilka	4	12	0	15	22	20	32	105
13. in je dremotno gledala na [roke,	28	22	0	58	35	37	44	224
14. ki so se poigravale v jerbasu	0	0	19	23	17	37	15	111
15. ter se toplo dotikale druga [druge.	51	91	90	124	90	85	92	623
16. Govorila sta skoraj šepetaje,	30	42	25	82	33	51	66	329
17. čisto navadne stvari,	31	22	23	23	41	40	44	224
18. zato da je srce lahko za[dremalo	0	0	5	14	13	0	?	32
19. ter si odpočilo.	92	89	114	105	150	111	158	799
20. × »Včeraj,	0	40	0	14	0	10	?	64

¹⁴ Prvi in drugi v analizi dejansko nista upoštevana. Premor med njima je šteti med tiste, ki ločijo nestavčne člene priredja; pisno bi bil lahko ločen tudi z dvopičjem. Premor za enoto 2 ustreza nekako piki, je pa nekaj posebnega, ker je za naslovom.

	Ml	Vu	Sp	Ja	Bl	Ko	Me	Skupaj
21. × ko sem stala na pragu,	0	0	0	4	0	18	0	22
22. × je prišel mimo —	34	30	23	66	35	46	38	272
23. × kaj misliš kdo?«	68	100	69	106	70	100	74	587
24. Nasmehnila se je prešerno;	24	55	10	70	25	47	49	280
25. tudi on se je nasmehnil	4	25	5	0	12	9	12	65
26. in ji je pogledal veselo v ve- [sele oči.	60	28	45	92	58	56	90	429
27. — »Kdo?«	68	100	69	80	58	62	76	513
28. × »Tisti Matija ...	37	39	28	52	35	39		230
29. × že zato ga nisem marala,	0	0	0	2?	14	0		14
30. × ker mu je bilo Matija ime ...	35	0	21	66	46	46		214
31. × tisti stari,	0	0	0	0	0	0		0
32. × plešasti,	0	0	0	0	4	0		4
33. × kozjebradi Matija,	15	0	0	36	10	34		95
34. × ki me je snubil nekoč.	61	56	46	82	66	106		417
35. × Sladak obraz je napravil,	19	32	15	13	8	34		121
36. × v sto gub ga je spačil,	13	0	20	45	28	?		104
37. × premeril me je od vrha do tal,	28	0	20	36	46	35		175
38. × nazadnje pa me je pogladil [po licu s tisto roko ...	35	25	36	76	83	64		317
39. × tako kožo ima,	0	0	0	0	35	22		57
40. × kakor da bi nosil preohlapne [sive rokavice ...	18	49	24	93	35	78		297
41. × in je rekel:	49	34	27	72	47	66		295
42. × Eh,	0	0	0	0	9	0		9
43. × eh,	7	40	0	43	31	70		121
44. × no,	0	0	0	0	0	0		0
45. × no,	0	0	0	0	0	0		0
46. × no! ...«	50	34	34	90	43	66		337
47. Smejala se je tiho	4	42	5	0	13	16		80
48. in mu je gledala v obraz;	33	39	44	82	53	74		345
49. on je gledal v jerbas	0	9	0	0	0	5		14
50. ter je vprašal šele čez par [trenotkov:	33	67	35	146	88	84		493
51. — »Po licu te je pobožal?«	33	96	71	102	68	62		452
52. Držala je strok med prsti	2	5	3	9	4	0		23
53. in ga je počasi odpirala.	44	82	52	92	64	62		396
54. × »Zakaj bi me ne pobožal?«	30	28	27	56	24	59		224
55. × Saj bi bil lahko moj oče!«	35	105	87	128	61	69		505
56. Vrgel je v skledo strok na- [mesto graha.	47	33	39	92	72	85		388
57. — »Ali treba ni!	23	0	26	62	32	34		199
58. — Sploh ...	30	15	11	46	12?	48		162
59. — Čemu pa si stala na pragu?«	61	85	90	110	37	60		463
60. × »Saj sem bila sinoči poleg,	10	0	0	0	0	26		36
61. × ko si pobožal natakario,	11	0	0	44	32	31		138
62. × pa mi še na misel ni prišlo ...«	20	6	28	151	47	121		273
63. — »Natakario je natakario!	19	0	19	42	20	35		135
64. — Roka gre sama ...	0	0	5	34	24	30		113
65. — iz navade ...«	61	60	88	44	67	80		400
66. × »Res ...	40	0	22	32	12	28		134

	Ml	Vu	Sp	Ja	Bl	Ko	Skupaj
67. × iz navade!«	61	60	88	44	67	80	400
68. — »Kaj misliš,	0	19	0	0	0	30	49
69. — da hodim od krčme do krčme natakarice božat?«	105	58	63	118	76	60	480
70. × »Kako bi se drugače roka navadila?«	61	94	57	120	94	89	415
71. — »Tebi se je pač lice priva- dilo...	14	27	20	55	36	62	214
72. — kako bi drugače tako mirno pustila,	0	0	20	22	23	54	119
73. — še smejala si se?«	65	115	100	118	125	92	553
74. Obema so se tresle roke;	35	48	26	94	50	42	295
75. luščile so dalje,	24	5	16	42	11	40	139
76. ali dotikale se niso več;	35	65	60	76	66		301
77. govorila sta šepetaje kakor prej,	28	0	27	46	68		169
78. svetilka je gledala dremotno,	19	0	22	26	22		89
79. stročje je šumelo.	45	115	66	101	82		407
80. Pogledala mu ni v oči,	31	45	30	22	30		156
81. rekla je s spremenjenim,	0	40	6	14	65		125
82. globljim,	0	51	9	24	0		84
83. tišjim glasom:	36	66	54	86	39		321
84. × »Ne samo natakaric...»	37	55	30	44	29		195
85. × ne le iz navade.«	37	90	85	108	69		407
86. — »Kaj misliš?«	78	77	54	96	71		376
87. Molčala je.	58	31	44	69	68		270
88. — »Kar povej!	28	0	18	26	0		72
89. — Jaz nimam skrivnosti...»	5	0	4	16	16		41
90. — jaz ne!«	85	151	128	88	82		454
91. × »Kaj misliš?«	75	92	71	115	146		497
92. Molčal je.	76	89	58	106	41		370
93. × »Zdaj,	0	0	0	0	0		0
94. × ko si začel,	0	0	0	10	0		10
95. × govori dalje!	23	27	2	50	36		138
96. × Vse do konca!«	32	40	22	67	46		207
97. — »Ti nimaš skrivnosti,	0	55	0	47	8?		205
98. — ti ne —	20	38	20	68	18		164
99. — kdo drugi ima skrivnosti?«	98	104	92	146	57		497
100. — »Jaz ne stikam po tvojih pismih,	20	0	2	55	14		91
101. — ali spravi jih,	0	0	0	0	0		0
102. — da ne bodo ležala po mizah in policah!«	85	85	108	98	58		452
103. × »Kakšna pisma?«	51	99	56	87	45		338
104. Zardel je,	40	44	20	18	27		149
105. Zila se mu je prikazala na čelu.	50	78	78	98	63		367
106. — »Če uganjaš neumnosti,	0	37	0	6	12		55
107. — jih vsaj ne taji nikar!	26	90	38	85	47		284
108. — Ali sem ti kaj očital?	71	79	31	74	45		300
109. — Zaupal sem ti kakor svojim očem,	12	26	0	10	36		84

	Ml	Vu	Sp	Ja	Bl	Skupaj
110. — zato sem molčal.	27	64	29	68	48	236
111. — Zdaj pa tajiš ...	38	50	49	68	58	263
112. — Kadar otrok taji,	8	15	29	32	15	97
113. — je kradel ...						

Kaj je mogoče razbrati iz zgornje preglednice? — Glede členitve s premori je najprej treba ugotoviti primere, ko potencialne členitve niso bile uresničene. Glede tega je mogoče ločiti 3 skupine:

1. členil ni noben diktor: enote 31, 42, 44, 45, 93, 101;
2. členila ni več kot polovica diktorjev: enote 18, 20, 21, 29, 32, 39, 49, 60, 68, 94;
3. členil ni en diktor, (dva) ali ((trije)): enote ((3)), 8, 12, 13, (14), 25, 30, (33), (36), 37, 43, 47, 52, 57, (61), 63, (64), 66, 72, 77, 78, 81, (82), (88), 89, (97), 100, (106), 109.

Najrazumljivejša je nečlenitev pri 42, 44 in 45 za pisne *eh*, *eh* oz. *no*, *no*, *no*. Tu gre očitno samo za navidezno prirednost ponavljanih sestavin medmetov (prim. npr. še *juhuhu*, kjer niti pisna členitev ni obvezna). Da ni členitve pri 31 in le enkrat (pri šestih diktorjih) v 32 za pisno *tisti stari*, *plešasti*, *kozjebradi Matija*, si razlagam z zelo verjetnim govornim dekodiranjem v smislu hipotaktičnega razmerja med posameznimi deli prilastka, torej *tisti stari* [*plešasti* (*kozjebradi Matija*)]. Manj mogoče je misliti na načelno nečlenljivost enobesednih prirednih sestavin prilastka (prim. enoti 81, 82: *s spremenjenim*, *globljim*, *tišjim glasom*, ki je sorazmerno jasno členjen). V enoti 93 gre za nekako veččlensko vezniško besedo (*zdaj*, *ko*), v 101 pa zopet za posledico hitrega govorjenja, utemeljenega z govornikovim srdom, ki se noče več zadrževati.

Več kot polovica diktorjev ni členila pred *ter* (18, 49), *ko* v zvezi *včeraj*, *ko* (20 — razlog smo navedli zgoraj za *zdaj*, *ko*), ki se pojavlja tudi v 9), med odvisnikom in glavnim stavkom (21), med glavnim stavkom in odvisnikom (29, 32 — glej. zgoraj, 39 — kjer je mogoče opozoriti še na hitri izgovor vrinjenega stavka, 60 in 68). — Edini primer, da od sedmih diktorjev niso členili s premori trije je 3 (pred *in*, kar opozarja na 18 in 49 pred *ter*). — Po dva diktorja nista členila pred *ter* (14), v odvisniku pred *ki* (33), v stavčnem brezveznem priredju (36 — ena členitev ni jasna), pred protivnim *pa* (61), pred drugim členom pojasnjevalnega nestavčnega priredja (64), pred priredno zloženima pridevniškima sestavinama prilastka (82), v hitrem govoru za klicajem (88), med deli stopnjevalnega priredja (97) in med odvisnim in glavnim stavkom (106).

Primeri nečlenitve ali redke oz. manj pogostne členitve so torej predvsem priredja s *ter*, veččlenske vezniške besede ter zveza glavnega in od-

visnega stavka (ali narobe). Zaradi tega je pričakovati, da bodo tudi premori teh kategorij, kadar so vendarle bili uresničeni, manjši kot v kategorijah, ki so jih diktorji potrdili bodisi z dosledno členitvijo bodisi s pretežno, tj. da jih le eden ali dva diktorja nista členila. V nečlenitvi so razlike tudi med posameznimi diktorji, kakor kaže spodnja preglednica:

Diktor V enotah do štev.	Ml	Vu	Sp	Ja	Bl	Ce	Me
27	4	5	5	2	4	0	5
75	12	17	12	11	6	8	
115	7	8	6	2	4		
Skupaj	25	28	23	15	14	8	5

Odločno največ členitev imajo radijski napovedovalci zaradi profesionalne privajenosti branju. Pri Vu gre za poskus umetnostne interpretacije besedila, zato je pri njem število nečlenitev največje, nekako zunaj normale.

Naslednja preglednica informira o povprečni dolžini premorov ob posameznih ločilih oziroma pred veznikoma *in, ter*. Posamezna ločila (razen pike) so navedena po večkrat, in sicer glede na to, katere vrste skladijski enoti pripadajo. Tako se npr. že pri prvem navedenem ločilu, vprašaju, ločijo 4 tipi: retorični, vprašaj med premim govorom in poročilom, vprašaj med premima govoroma udeležencev dvogovora ter vprašaj med povedmi enega udeleženca pogovora. Podrobnosti so naslednje:¹⁵

Zap. štev.	Tip	Diktorjev			Ml	Vu	SP	Ja	Bl	Ce	Me
		5	6	7							
1.	?	86	81	—	75	104	85	128	92	91	—
2.	?	81	71	84	65	95	64	101	67	81	74
3.	?	80	73	73	78	81	74	105	64	61	76
4.	.	71	73	80	57	68	61	92	74	79	101
5.	:	64	60	—	55	56	45	101	65	75	—
6.	!	62	67	—	65	84	87	74	65	80	—
7.	!!	60	72	—	55	80	70	109	52	68	—
8.	...	59	65	—	50	55	64	67	56	75	—
9.	;	55	55	54	32	56	58	82	53	53	60
10.	?	47	37	—	51	54	29	65	35	59	—
11.	...	42	44	—	51	28	28	72	50	57	—
12.	—	35	39	39	27	34	22	67	27	46	58
13.	!	30	28	—	24	25	21	52	27	45	—

¹⁵ Vsaka zaporedna številka, npr. 1. ali 7. itd., ima pod preglednico svojo legendo: npr. 1. retorični vprašaj. Grafična simbolizacija skladijsko/interpunkcijska razmerja je podana pozneje, pri strnjanju v večje kategorije.

Zap. št. v.	Tip	Diktorjev			Ml	Vu	SP	Ja	Bl	Ce	Me
		5	6	7							
14.	,	28	26	29	12	26	0	10	56	—	—
15.	,	26	22	—	20	19	19	50	29	41	—
16.	,	24	18	29	28	19	12	25	41	34	44
17.	...	22	36	—	25	11	20	99	30	85	—
18.	...	22	26	—	19	16	16	36	24	47	—
19.	,	18	22	21	20	3	10	58	22	37	36
20.	,	18	19	—	6	29	7	27	22	30	66
21.	/	12	9	10	5	17	5	8	11	10	15
22.	,	7	10	32	6	9	0	14	10	26	44
23.	,	4	4	3	2	13	7	15	6	18	0
24.	,	3	3	—	0	0	0	0	3	0	—
Skupaj:		954	956	454	822	978	782	1411	959	1196	554

1. Retorični vprašaj
2. Vprašaj med premim govorom in poročilom
3. Vprašaj med premima govoroma udeležencev dvogovora
4. Navadna pika
5. Dvopičje pred premim govorom
6. Klicaj med premima govoroma udeležencev dvogovora
7. Klicaj med premim govorom in poročilom
8. Tri pike namesto ene
9. Podpičje
10. Vprašaj med premima povedma iste osebe
11. Tri pike pri vrinjenem stavku
12. Pomišljaj ob spremembi skladijskega vzorca
13. Klicaj med premima povedma iste osebe
14. Vejica pred *zato*
15. Vejica med členi brezvezniškega priredja
16. Vejica pred *zato da in tako da*
17. Tri pike kot zamolk
18. Tri pike kot vmesno ločilo pri stavčnem priredju
19. Vejica pred protivnima *pa, ali*
20. Vejica v nestavčnem priredju
21. Premor pred *in, ter*
22. Vejica pred *ki, ker, kako, da*
23. Vejica za odvisnikom
24. Vejica v leksikaliziranih enotah

Preglednica kaže, da je premore glede na dolžino mogoče ločiti v naslednjih 9 večjih skupin ali kategorij:

Kateg.	Srednja dolžina	Dejanska dolžina	Primarne enote	Tip ločila ¹⁶
I	85 ± 3	86—80	1—3	?*
II	70	70	4	.
III	61 ± 3	64—59	5—8	: !« .../.

¹⁶ Poskus grafične simbolizacije: /!«/ klicaj na koncu premege govora; />?«/ — vprašaj med dvema povedma istega udeleženca dvogovora; /.../ — tri pike namesto vejice (podobno namesto pomišljaja; /—S/ — pomišljaj pri spremembi skladijskega vzorca; /ø/ — odsotnost ločila; /O./ — vejica za odvisnikom; /,pv/ — vejica pred podrednim veznikom, /L,L/ — vejica v leksikalizirani enoti.

Kateg.	Srednja dolžina	Dejanska dolžina	Primarne enote	Tip ločila ¹⁶
IV	50 ± 3	47—55	9—10	; >?<
V	42	42	11	.. / —
VI	51 ± 4	58—28	12—14	-S >!< ,zato
VII	21 ± 3	24—18	15—20	, .. /,
VIII	12	12	21	ø
IX	5 ± 2	7—5	22—24	,pv O, L,L

Mnemotehnična poenostavitev kategorizacije je, če nam VII. kategorija predstavlja vejico pri priredju, h kateremu se iz VI. kategorije pridružuje zato, iz VIII. pa *in, pa, ter*.

Če na kratko povzamemo: Najdaljši so premori po vprašalnih stavkih (le če se vprašuje v okviru danega premega govora, je dolžina premora znatno krajša). Vprašanju sledi premor na koncu pripovednih stavkov; s svojimi 70 je relativno močno osamljen, torej izrazit. Na tretjem mestu so premori po vzkličnih stavkih (62 — če pa se vzklika v okviru danega premega govora, je dolžina premora znatno krajša, tj. 30). To so trije glavni tipi premorov, v pisavi navadno zaznamovani z glavnimi končnimi ločili — vprašajem, piko, klicajem. Pridružuje se jim premor med napovednim stavkom in premim govorom (v pisavi dvopičje).

Srednje mesto po dolžini trajanja zavzemajo premori med relativno samostojnimi deli zložene povedi: tako pred vrinjenim stavkom ali za njim in med večjima prirednima stavčnima tvorbama, v pisavi se prvo zaznamuje z dvopičjem, drugo s podpičjem, tretje v našem primeru s tropičjem. Sem bi šel verjetno tudi premor med prorekom in porekom (pa v raziskovanem gradivu ni bilo primera za to). — Kot smo videli že zgoraj, imajo srednjo dolžino tudi premori za glavnimi končnimi ločili, če se pojavljajo med premima povedma iste govoreče osebe. Poleg že omenjenih primerov za vprašalni in vzklični stavek, obstajajo tudi taki za pripovedni stavek. V danem primeru je poslednji v pisavi zaznamovan s tremi pikami.

Zadnje mesto zavzemajo premori med tesneje povezanimi skladenjskimi enotami priredja in podredja; v pisavi so načeloma zaznamovani z vejico, najeminentnejšim nekončnim ločilom.

Taka trojnost v dolžini premora se zdi logična; z njo je potrjena že iz SP 1935 znana določitev o hierarhični vrednosti ločil pika — podpičje — vejica. Pika hierarhično ustrezata (na različni skladenjski ravni) klicaj in vprašaj, podpičju pa dvopičje, tri pike in pomišljaj sredi povedi. Vejica se npr. pri pristavku da zamenjati z dvopičjem ali pomišljajem. Pomišljaj in pika pa se lahko rabita tudi namesto pike.

РЕЗЮМЕ

В словенском литературном языке произносимая речь членится путем перерывов в принципе на грани двух самостоятельных высказываний, в рамках сложного предложения между его отдельными предложениями, а в рамках простого предложения между однородными элементами какого-нибудь члена предложения (сюда входит и добавление). На основании спектрографической записи (Грютцмахер-Лоттермозер, Институт коммуникационных исследований в Брауншвейге, ФРГ) текста Ивана Цанкара измеренная продолжительность перерывов в сотых секунды является самой долгой у перерывов после каденции (на письме обозначенных точкой, восклицательным или вопросительным знаком, т. е. так называемыми крайними знаками препинания), средней у перерывов после полукаденции (обозначенной на письме преимущественно двоеточием, точкой с запятой, тремя точками, тире, т. е. так называемыми главными промежуточными знаками препинания), самой краткой у перерывов после полукаденции, которую на письме обыкновенно заменяет запятая или знак препинания *o* (в словенском языке на пр. перед *in* или *ter*).

Мы нашли IX главных категорий перерывов (со всего 24 подкатегориями). Вот они:

- I. 83 ± 3 сотых секунды — конец вопросительного высказывания;
- II. 70 сотых сек. — конец повествовательного высказывания;
- III. 61 ± 3 сотых сек. — конец восклицательного высказывания, конец авторского вводного предложения перед прямой речью, конец высказывания, которое могло бы продолжаться;
- IV. 50 ± 3 сотых сек. — конец более длинного члена предложения сложного высказывания, конец вопросительного предложения между двумя высказываниями прямой речи одного лица;
- V. 42 сотых сек. — перерыв на грани вставного предложения;
- VI. 31 ± 4 сотых сек. — перерыв при изменении синтаксического образца, перерыв в конце восклицательного предложения между двумя высказываниями прямой речи одного лица, перерыв перед подчиненным предложением с союзом *zato*;
- VII. 21 ± 3 сотых сек. — перерыв между составляющими сложносочиненного предложения (кроме перед *ter*, *in*), перерыв перед подчиненными предложениями с союзами *zato da* и *tako da*, перерыв после умолчания;
- VIII. 12 сотых сек. — перерыв перед *in*, *ter*;
- IX. 5 ± 2 сотых сек. — перерыв перед подчинительным союзом, перерыв после подчинительного предложения, перерыв в лексикализованных несинтаксических единицах с формально сочинительными элементами.

Исследуются также и примеры, когда собственно не дошло до членения в некоторых из этих категорий. Примеров членения между подчиненными элементами простого предложения в данном тексте не было, поскольку простые предложения данного текста были слишком короткими, а до такого членения нормально доходит лишь в сравнительно долгих простых предложениях.